

rán fedezték fel Dormánd Ny-i határában, a Zsidó-temetőről elnevezett dűlő K-i peremén, amely egy régi Laskó holt ág markánsan kiemelkedő Ny-i partján található.

A 2005 őszén végzett megelőző feltáráson több mint 20 objektumot bontottunk ki. Az objektumok egy része késő bronzkori, egy része pedig kelta kori, de ezek mellett egy késő középkori, vagy újkori árok nyoma is előkerült. A kelta korszakból jobbra téglalap alaprajzú házak lakógödreit, míg a késő bronzkorból kizárólag ovális, vagy kerek szájú gödröket és árkokat ástunk ki. A felszíni nyomok alapján mind a bronzkori, mind a vaskori település nagy felületre terjedt ki az itt magasodó domboldalon, a települési nyomok egészen a domb aljáig követhetők. Az érmeder közelében a vastag humuszszint alján tűzhelynyomokat figyeltünk meg.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

128. Döbrököz, Kétvíz köze

(Tolna megye) B

2005. május 2-án újabb terepbejárást végeztem a helyszínen, megnéztem a földvár átvágását. Mélysége átlag 1 m, szélessége kb. 50 m. Belső oldalán sok volt a szürke, hamus folt, sok késő bronzkori cserepet, állatcsontot találtam.

MIKLÓS ZSUZSA

129. Drávatamási, Kenderáztató

(Somogy megye) Ó, Á, Tö

A lelőhely 1992-ben vált ismertté, amikor az alacsony vízállásnak köszönhetően több bődönhajó vált láthatóvá a part mentén. Az egyik hajótestből egy 16–17. századi kiöntőcsöves török rézkancsó is előkerült.¹¹

2005. június 24-i szemlénken pontos leírás alapján kezdtük meg a munkát. A vizsgálatra kijelölt terület felső (folyásirány felőli) végének megközelítésekor meglepetésünkre tiszta vízben jól kivehető volt egy hajó körvonala. Erről a ponttól kiindulva vizsgáltuk meg a lelőhelyet. Megállapítottuk, hogy mintegy 80 m hosszban bődönhajók sorakoznak a víz alatt a part előtt. A szemle során 11 hajót számoltunk meg, ezek többsége majdnem teljesen ép, volt néhány töredékes darab is.

A legjelentősebb koncentráció egy félszigetszerű partkiszögellés körül volt megfigyelhető. A meredek részsűn lecsúszva több hajótest feküdt egymás mellett, illetve egymás körül. Ezen a ponton a folyó szokatlanul mély (7 m), az áramlás rendkívül erős. Az említett kiszögellésnél, a hajók közelében egy megmunkált, fekvő gerendát figyeltünk meg. A gerenda oktagonális keresztmetszetű, 20–25 cm átmérőjű, színe alapján tölgyből

készült. Oldalán két csoportban 2-2 üreg látható, ezek feltételezhetően csaplyukak. A gerenda mellett deszkák és vaspántok ágyazódtak be az üledékbe. A gerenda mellett szórvány őskori és Árpád-kori (apró kavicsos soványítású, csigavonalas) kerámiatöredéket találtunk.

A kiszögellés felett mintegy 30 m-rel egy kb. 7 m hosszú hajó feküdt. A hajó belsejében egy újkori, mázas cserépedény fülét találtuk. A kiszögellés alatti szakaszon a part menti sodrás csekély, ellenáramlat alakult ki. Ennek köszönhetően az aljzat iszapos, a látótávolság csekély. Ezen a szakaszon két töredékes hajót figyeltünk meg eltemetődve. Találtunk továbbá egy köves foltot, melyről egy török kori fazék peremét emeltük ki. Az iszapos területen további leletek lehetnek eltemetődve.

A hajók – színük alapján – tölgyből készülhettek. A lemért, épebb darabok alapján hosszuk 8–10 m, szélességük 1–1,2 m lehetett. Keresztmetszetük körszelet alakú, a rönk belsejét faragták ki, az oldalfalon további munkát nem végeztek. Keresztmerevítőket, bordákat nem találtunk. Néhány darabnál az oldalfal felső peremén mesterségesnek tűnő lyukat észleltünk. Összességében az együttes egységes jellegű, a szokásos bődönhajóknál nagyobb, de egyszerűbb kialakítású darabokból áll.

Valószínűleg nem véletlen, hogy a legnagyobb koncentrációt az említett kiszögellésnél találtuk. Ez a kiszögellés véleményünk szerint nem természetes eredetű. A gerenda és a deszkák is összefüggésben lehetnek vele.

A leletegyüttes kora és funkciója jelenleg nem határozható meg teljes bizonyossággal. A hajók többsége vélhetően azonos korból származik és összefüggenek a terület használatával. Lehetséges, hogy malmok oldalhajói voltak, vagy híd pontonjai. A kiszögellés lehetett malomgát, hídfő, de egy védett kikötő előtti töltés is. A hajókat másodlagosan is felhasználhatták valamilyen vízi létesítmény építésekor. A leletanyag az őskortól az újkorig szóródik. A leletegyüttes őskori keltezése nem túl valószínű az említett funkciók esetében. Drávatamási határában ugyanakkor török kori őrhely is található (Török-domb). A török kori fazék, illetve a réz kancsó alapján ez látszik jelenleg a legvalószínűbb összefüggésnek.

Munkatársak: Olajos Szilvia, Puskás Norbert (Kékeség Búvár Egyesület).

TÓTH JÁNOS ATTILA

130. Dunaalmás, Faktorok

(Komárom-Esztergom megye) Ró

2005. július–augusztusban hitelesítő feltárást végeztünk a Dunaalmás 0709/6, 0709/2 helyrajzi számú ingatlanokon. A munkára azért volt szükség, mert ez év májusában a fent jelölt terület szomszédságában végzett hitelesítő feltárást során római kori katonai palánktábor árkára bukkantunk, mely a tábort É-ről határolta. Fontos volt a tábor területének behatárolása, hogy kiderüljön, cohors vagy ala állomáshelyével van dolgunk.

A feltárást során egy kutatóárokmal megtaláltuk a tábor É–D-i irányú Ny-i árkát. A tábor K-i árkának kere-

11 Dráva Múzeum adattára 878-92, fotótár 2698-2701. Rózsás M.: Török kori őrhely Drávatamási határában. in: GEREJES I. – KOVÁCS Gy.: Hódoltság régészeti kutatása, 2002.

sése során két kutatóárok üresnek bizonyult. A többivel sikerült tisztázni a táborárok DK-i, lekerekedő sarkának nyomvonalát, valamint a tábor K-i szélét, ami az É-i és Ny-i résszel valamint a lekerekedő (ÉNy-i és DK-i) sarkokkal ellentétben nem 190–220 cm széles, 70–80 cm mély árok volt, hanem egy 180 cm széles, 40 cm mély teknőszerű mélyedés, amelytől 30–40 cm-re Ny-ra, a tábor belseje felé, palánk húzódott, melynek felállításához 20–25 cm mély, 30–40 cm széles árkot ástak. A tábor Ny-ról határoló árok és a K-i palánksor között 147–148 m a távolság, így egyértelművé vált, hogy a táborban cohors állomásozott. A táborárkokból nem került elő datáló leletanyag.

PETÉNYI SÁNDOR

131. Dunaföldvár, Postakúti-dűlő

(Tolna megye) Ró, Á

Lakossági bejelentésére 2005 áprilisában és júniusában külön-külön terepbejárást végeztünk a dűlőben, ahol 1893 tavaszán Szelle Zsigmond egy római épület kisebb részét tárta fel. A lelőhely a város szélétől Ny-ra kb. 1,5 km-re helyezkedik el, egy félkörívet leíró vizenyős terület É-i részén. A lelőhely legmagasabb, DNy-i sarkában kőépületre (villára?) utaló római tegulák és kövek figyelhetők meg. Elmondás szerint innen ÉNy-ra kb. 300 m-re, a dombtetőn 1985 körül mintegy 20–25 csontvázas sírt bolygattak meg, római ezüstpénzeket kiforgatva a földből. A telep É-i részével átellenben, a patak É-i felén egy ÉNy-DK irányú, kb. 150 m hosszú, köves sáv látszott, vélhetőleg annak az útnak a nyoma, amely lelőhelyünket a tőle kb. 1 km-re K-re fekvő limesúttal köthette össze. Ugyanitt kevés Árpád-kori kerámiát is találtunk. A gyűjtött cserepek alapján a lelőhely az egész római kor alatt lakott volt.

K. NÉMETH ANDRÁS – ÓDOR JÁNOS GÁBOR

132. Dunakeszi, Dunasor 28.

(Pest megye) Ró

2005. május 23–27. között a ház kertjének rendezése kapcsán folytathattuk a késő római kikötőerőd déli falának a régészeti kutatását. Az ásatás egy hete alatt a fal vonalában két 5×5 m nagyságú szelvényt sikerült feltárnunk. A K-i szelvényt a DK-i saroktorony és a déli fal találkozásától 15,06 m távolságra tűztük ki. A kikötőerőd déli falának szelvénybe eső szakaszán a felmenő fal vastagsága 1,6 m, a Duna felé enyhén lejtő alapozási kiugrás pedig mindkét oldalon átlagosan 20–20 cm széles. A felmenő fal a szelvényben 40–50 cm magasságig megőrződött, külső és belső oldalán a kövek közötti fugákat mészhabarccsal gondosan kikenték. A szelvény DK-i sarkában egy legújabb kori beásást kibontva megtaláltuk a fal alapozásának alját, amelyet az alapozási kiugrás esését követve a római kori felszíntől számítva 1 m mélyre ástak. A laza homokos altalajban az alapozási árok oldalát egymás mellé leütött karókkal igye-

keztek megtámasztani. A karók függőleges lenyomatai jól felismerhetők a fal alapozásának külső oldalán. A fal belső oldala mentén a falomladék alatt ugyanazt a leletekben gazdag humuszos feltöltést találtuk, amelyet 2003-ban néhány méterrel feljebb már azonosítottunk. Ebből a rétegből nagyszámú késő római kerámiatöredék, egy vas nyílhegy és Valensnek egy erősen kopott érme (Vida István meghatározása) került elő.

A szelvénytől Ny-i irányba 1 m távolságra került sor a másik szelvény kitűzésére, amelynek teljes hosszában ugyancsak követhető volt a kikötőerőd déli fala. A falnak ezt a szakaszát azonban egészen az alapozási kiugrás szintjéig kiszedték. A zokli itt 5 m-en mindössze 10 cm-t esik a Duna felé, amely arra utal, hogy a Duna partoldala a római korban ezen a szakaszon közel vízszintes volt. A fal mindkét oldalán néhány cm vastag összefüggő vízszintes habarcsos felületet találtunk, amely az építési réteggel azonosítható. A kiserőd belső oldalán erre a szintre egy vékony humuszos feltöltés került, amely fölött már csak a fal masszív omladékát találtuk.

2005. június 14-én a telket a Duna felől lezáró beton támfalnak egy vízszintes T alakú támasztéka és a Dunához vezető egykori lépcső között egy kb. 1,5×2 m nagyságú, modern beásásokkal szabdaltnak sikerült megtalálnunk és kibontanunk azt a pontot, ahol a déli zárófalat a Duna elmosta. A fal Ny-i vége a Duna eróziós tevékenységének köszönhetően erősen lepusztult és több helyen alámosva megrepedt. A fal megmaradt vége a DK-i saroktoronytól 28 m távolságra fekszik. A Pannoniából ismertté vált kikötőerődök közül ezért egyelőre a dunakeszi kikötőerőd déli zárófalát az egyetlen, amely ilyen hosszúságban megmaradt és ma is tanulmányozható. 2005. július 20-án a fal végétől D-re egy újabb szelvényt nyitottunk, amelyben – a dunafalvai kikötőerőd (*burgus contra Florentiam*) analógiájára – remény volt a DNy-i saroktorony egyik sarkának feltárására. A szelvényben azonban közel 2 m mélységig csak modern feltöltést találtunk, ami azt bizonyítja, hogy a fal végén feltételezhető tornyot a Duna teljesen elmosta. Még a torony alapozása alatt feltételezhető, leütött cölöpöknek sem találtuk nyomát.

Holl Balázs segítségével sikerült felmérnünk és térképre vinnünk a Dunasor 32. sz. ház pincéjében megőrződött római falsarkot is, amely a kikötőerőd nagyméretű központi tornyának ÉK-i belső sarka volt. Közvetlenül a kikötőerőd előtti partszakaszon egy vas cölöppapucs feküdt, amelyet talán a kiserőd kikötőjének falkonstrukciójához köthetünk.

MRÁV ZSOLT

133. Dunaszentgyörgy, Várdomb

(Tolna megye) I

A Várdombnak is nevezett temető területén kiirtották a bozótot, ezért 2005. március 24-én helyszíni szemlén megnéztem, van-e erődítési nyom. A temető a környe-